Як видно з таблиці 1.2, низький рівень розвитку перцептивно-комунікативних можливостей мають 54 % досліджуваних, середній – 40 %, а високий – лише 6 % респондентів.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що рівень розвитку невербальних засобів спілкування сучасних майбутніх психологів є недостатнім для здійснення професійної діяльності, а значить, вимагає комплексної психологічної корекції шляхом розвитку безпосередньо невербальних засобів спілкування та їх чинників (професійних якостей психолога - емпатії, рефлексії, соціального інтелекту), що вимагає подальшого експериментального дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Фетискин Н.П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малих групп / Н.П.Фетискин, В.В.Козлов, Г.М.Мануйлов. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2005. – 490 с.

УДК 376.36 : 373.2

Січкарчук Н.Д.

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЕМОЦІЙНО-ОЦІННОЇ ЛЕКСИКИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З МОТОРНОЮ АЛАЛІЄЮ

В статье представлена методика и результаты исследования уровня развития коммуникативной компетенции эмоционально-оценочной лексики у старших дошкольников с моторною алалией.

Сучасні тенденції розвитку української та зарубіжної дошкільної освіти вказують на підвищення уваги до проблеми успішної соціалізації дитини з порушеннями мовлення.

Теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми формування емоційно-оцінної лексики у дітей дошкільного віку, в тому числі і з порушеннями мовленнєвого розвитку, свідчить про складність і багатоаспектність цього феномену. Реалізуючись у мовленні, емоційно-оцінна лексика стає засобом формування соціальних зв'язків дитини з навколишнім світом.

Наукові дослідження Г. Жаренкової, В. Орфінської, Є. Соботович, С. Шаховської та інших свідчить, що у зв'язному мовленні дітей із моторною алалією спостерігаються порушення процесу мотивації та програмування мовленнєвого висловлювання. Причиною порушення послідовності розповіді науковці також називають емоційний фактор: на перше місце виходить найбільш яскравий елемент, пов'язаний із минулим досвідом дитини; недостатність уявлень про семантику слова, що не дає можливості дитині використовувати його у процесі комунікації; у процесі спілкування, який ініціюється іншими людьми, часто спостерігається мовленнєвий негативізм або мала мовленнєва активність, стимулюючи поведінковий негативізм [1], [2], [5].

Отже, в даній статті ми пропонуємо розглянути серію завдань спрямовану на дослідження рівня розвитку комунікативної компетенції лінгвістичного компоненту вище зазначеного прошарку лексичної будови мовлення у старших дошкільників з моторною алалією.

З цією метою ми використовували методики І. Кондратенко; Г. Урунтаєвої та Ю. Афонькіної, 1998; Л. Вітгенштейна та Дж. Остіна [3] у модифікації для дітей із мовленнєвою патологією, яка полягала у спрощенні структури речення, зменшенні кількості слів, можливості дати відповідь у невербальній формі.

Отже, з метою дослідження комунікативної компетенції ми запропонували спеціально розроблену систему завдань.

Серед дітей з II та III рівнями загального недорозвитку мовлення проводилася бесіда за авторським опитувальником №1: "Що це за слова (веселий, сумний, страшний)? Для чого ці слова? Коли тобі весело (страшно)? Коли ти злий (сумний, здивований)? Які слова розповідають про наші хороші почуття? Які слова розповідають про наші погані почуття?"

Мета даної бесіди*:* вивчення розуміння значення емоційно-оцінної лексики для практичного використання під час бесіди (правильність побудови фрази) та з'ясування значення певної емоції для кожної дитини (адекватність життєвій ситуації).

Дітям із I рівнем загального недорозвитку мовлення пропонуються питання лише типу "Коли ти веселий…?", відповідь приймається у невербальній формі: перед дитиною викладені малюнки, *а інструкція*: "Покажи…".

Інтерпретація результатів виконання завдання дозволяє оцінити рівень практичного використання емоційно-оцінної лексики, як показника усвідомлення її семантики, розвитку синтаксичної будови мовлення та значення для власної особистості.

Бесіда за авторським опитувальником №2 з використанням малюнків пропонувалась дітям із II та III рівнем загального недорозвитку мовлення: "Що роблять люди? Отже, які вони? Що скажемо щоб заспокоїти? Що скажемо щоб помиритися? Що скажемо щоб розвеселити? Що скажемо щоб здивувати?"

Мета: вивчення розуміння емоційних станів інших людей та навичок використання емоційно-оцінної лексики в діалозі та монолозі (правильність побудови фрази).

Інтерпретація результатів опитування показує рівень розвитку здатності використовувати емоційно-оцінну лексику в різних ситуаціях спілкування.

Завдання - гра "Буває чи ні?" пропонувалася всім дітям. Діти з I рівнем загального недорозвитку мовлення повинні були виявити згоду чи не згоду жестом чи словом та закінчити репліку правильним звуконаслідуванням. Зміст творів відбирається з врахуванням рівня мовленнєвого розвитку.

Мета даного завдання-гри: вивчення рівня розуміння та навичок вербального й емоційного вираження заперечення, як засобу позитивної чи негативної оцінки дійсності.

Інтерпретація результатів дозволяє оцінити рівень розвитку навичок емоційного вираження згоди чи незгоди у вербальній формі.

Гра "Новий товариш" пропонувалась з *метою* з'ясування здатності дітей до діалогічного мовлення, вивчення адекватності використання інтонаційних засобів до змісту діалогу.

Інтерпретація результатів виконання завдання дозволяє оцінити рівень сформованості діалогічного мовлення та навичок використання в ньому засобів емоційної виразності.

Наступне завдання пропонувалося дітям із II та III рівнем загального недорозвитку мовлення.

Його *мета:* вивчення здатності до монологічного мовлення, вміння складати порівняння та використовувати відповідну інтонацію, розуміння змісту оповідань, вивчення характеристики експресивного словника при роботі з ними.

Послідовність роботи: читання або розповідь оповідання; бесіда за запитаннями; добір малюнків до епізодів прочитаного твору.

Завдання "Мій веселий день" пропонувалося дітям із III рівнем загального недорозвитку мовлення.

Мета: з'ясувати здатність дітей до самостійного монологічного мовлення за уявної ситуації, враховуючи їх досвід.

Інтерпретація результатів дозволяє виявити рівень сформованості монологічного мовлення в процесі використання емоційно-оцінної лексики:

Згідно з результатами виконання даних завдань, відповіді дітей було зараховано до *високого, достатнього, середнього та низького рівнів* розвитку комунікативної компетенції емоційно-оцінної лексики.

Відповідно до виділених рівнів розвитку комунікативної компетенції використання емоційно-оцінної лексики, ми одержали результати виконання завдань дітьми з моторною алалією.

Кількісний аналіз одержаних результатів показав, що *високого рівня* не досягла жодна дитина з моторною алалією; до *достатнього рівня* ми віднесли лише 9,62% дітей із моторною алалією (5 осіб із 52 респондентів); групу з *середнім рівнем* склали 63,46% дітей із алалією (33 особи з 52 респондентів); до групи з *низьким рівнем* було зараховано 26,92% дітей із моторною алалією (14 осіб із 52 респондентів).

У *дітей із моторною алалією* було виявлено такі *особливості розвитку комунікативної компетенції:* частий вияв комунікативного та поведінкового негативізму, намагання відповідати мімікою та жестами, значна потреба у допомозі (зразків відповідей), недостатнє співвідношення запропонованої емоційної ситуації спілкування з власним життєвим досвідом дитини; несформованість навичок використання емоційно-оцінної лексики у процесі комунікації (діалогу чи монологу).

Утворена фраза вимовлялась або повільно, зі збільшенням паузи між словами та появою патологічних пауз всередині слів, або у нормальному темпі чи прискорено, зливаючи частини окремих слів в одне.

Таким чином, отримані результати свідчать про недостатню сформованість комунікативної компетенції емоційно-оцінної лексики у дітей з моторною алалією та дозволяють зробити висновок про необхідність розробки спеціальної методики її формування у даної категорії дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Жаренкова Г.И. К вопросу об активной и пассивной речи моторных алаликов / Г.И. Жаренкова // Труды V научной сессии по дефектологии. - М., 1959. – С. 185-193.*

2. Логопедия. Методическое наследие: Пособие для логопедов и студ. дефектол. фак. пед. вузов: / Под ред. Л.С. Волковой: В 5 кн. – М: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. – Кн.III: Системные нарушения речи: Алалия. Афазия. – 312с.

3. Кондратенко И.Ю. Особенности овладения эмоциональной лексикой детьми старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи / И.Ю. Кондратенко // Дефектология. - 2002. - №6. - С. 51-59.

4. Піроженко Т.О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини: Монографія: ТОВ «Нора-прінт», 2002. – 309с.

5. Соботович Е.Ф. Нарушение речевого развития у детей и пути их коррекции / Соботович Е.Ф. – К.: ІСДО, 1995. – 203 с.

УДК 37.013.73

Симоненко О.П.

ОСВІТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Осуществлено теоретическое решение проблемы философии модернизации образования в системе рыночных трансформаций. Освещаются системные реформирования высшего образования, раскрываются теоретические принципы развития высшего образования Украины в XXI веке, определяются экономические составляющие, направление и порядок проведения системных реформ, обосновывается необходимость интеграции высшего образования Украины в европейское образовательное пространство.

***Ключевые слова**: модернизация, образование, рыночные трансформации, демократизация, информатизация..*

Процеси сучасних ринкових трансформацій, що охопили всі сторони життєдіяльності людства, виявляються у загостренні конкуренції та інституціональних змін, пов'язані з необхідністю переосмислення ролі державного сектору в економіці. В новому суспільному контексті система освіти та її функція не можуть залишатися незмінними і потребують відповідної трансформації. В сучасному суспільстві набуває нового змісту призначення освіти, її масштаби, форми і методи організації та управління освітньою галуззю.

На думку академіка В.П. Андрущенка, освіта є «фокусом суперечливих і складних проблем сучасної епохи, поєднуючи суспільне й індивідуальне, цивілізаційне і культурне, раціональне й ірраціональне, знання і віру, знання і мораль. У сучасному світі освіта – одна з домінант у житті людини й суспільства [1, с. 5]». Економічні, технологічні, соціальні, інформаційні, комунікативні тощо зміни, динамізм і різноманітність знання підносять значення освіти на вищий щабель і потребують адекватної системи її організації. Водночас загострення кризових явищ у світі актуалізує проблему пошуку нових шляхів подальшого розвитку освіти. Рух до нової системи освіти «пов'язаний зі зміною ролі і статусу людини, зі становленням і розвитком творчого характеру мислення, з інтеграцією наукового знання та інших засобів пізнання і самопізнання», – підкреслює В.П. Андрущенко.

В системі ринкових трансформацій студенти все частіше розглядаються не як громадяни, що мають право на освіту, а як споживачі освітніх послуг, і на основі такого підходу будуються їх взаємовідносини з освітніми установами. Активно входять у життя такі поняття, як «ринок освіти», «освітні підприємства», «ринок учнів і викладачів», «освітній бізнес» тощо.

Перехідний стан до ринкової економіки означає наявність достатньої для створення конкурентного середовища кількості підприємств різноманітних форм власності: державних, колективних, змішаних, спільних, індивідуальних. Пропорційність між цими